

Rote Wallbokvarn

socken St Malm

nr 25 Livkomp.

Uppgifter enligt Husförhörslängden:

Soldat: Jan Wik

Född: 1794 2/7 i St Malm

död: 1826 13/3

infl. 1812 från Ericsberg

Hustru: Anna Maria Larsdotter

Född: 1792 29/11 i St Malm

infl. 1813 från Berget

Vigda: 1813 25/3

Barn:	Gustaf f.	1815	27/12	i St Malm	död	1818	1/11	i rödsot
	Johanna "	1817	29/9	" "	"	1818	9/11	" "
	Carl Johan "	1819	23/8	" "	"	1825	25/6	Dog i vattnet vid Hjulfors.
	Adolf Fredrik "	1821	12/10	" "				
	Anna Lotta "	1824	25/5	" "				

not:Hustru Anna Maria Larsdr.s. föräldrar voro brukaren Eric Larsson och hans hustru Anna Larsdotter, i Väggen.

Uppgifter enligt mönsterrullor: Anst. 30/1 1812 avsked: död 13/3 1826.

Rulla 1820: Soldat Jan Wik ålder 26, tjänste år 7 9/12, längd 5,9 gift

" 1823: " " " " 29, " " 10 9/12 " " "

" 1826: " " " död den 13/3 1826 ersatt den 29/4 samma år med Johan Lantz f. 1802 14/11.

Jan Wik var son till soldaten Johan Wallgren på nr 25, han var således född och uppväxt på det torp som senare blev hans soldattorp. Han lämnade hemmet år 1811, och flyttade till Ericsberg där han var skriven som skomakare, vilket tyder på att han i några år gått i skomakarlära. Emellertid lämnade han sin anställning vid Ericsberg redan året därpå, och var 1812 skriven som soldat på nr 25. År 1813 gifter han sig med pigan Anna Maria Larsdotter vilken då var anställd hos bonden på Berget. Det gamla Berget ligger knappa 200 m. norr nr 25. Ungefär mitt emellan nr 25 och Berget ligger Valla soldattorp nr 27. Det senare torpet är numera ombyggt, och anges på nyare kartor som varande Berget.

Jan Wik deltar inte i husförhören åren 1813-14, var-för det kan antagas att han var med regementet i kriget i norra Tyskland och Norge under dessa år. (en redogörelse för nämnda fälttåg kan läsas i det som skrivits om soldaten Anders Sik på roten nr 13.)

År 1817 inleds en tragisk period i soldaten Wiks och hans hustrus liv. Det börjar med att hans far, avsk. soldaten vid nr 25 Johan Wallgren avlider under mystiska omständigheter. Där om berättar berättar St Malms dödbok följande: Avsk. soldaten vid nr 25 Johan Wallgren, som den 11/3 1817 fanns död på gär-

i Vrena socken
det emellan Vrena Krog och Vrena Kvarn, begrovs av Kyrkoherden enligt domhåvandes order, 19 mars. 62 år." Ingen dödsorsak anges.

Att rättsväsendet var inkopplat samt att igen dödsorsak anges tyder på att misstanke om brott förelåg, men att man efter undersökning inte funnit belägg för att så var fallet, var efter jordfästningen ägt rum, 8 dagar efter dödsfallet.

Året därpå 1818 drabbades familjen återigen. Deras två förstfödda barn avlider i rödsot med en veckas mellanrum. Så gick en period på 7 år då inget särskilt händer, i varje fall inget som noteras i husförhörslängden, annat än att familjen begåvas med två barn, en pojke och en flicka. Men 1825 händer det igen. I dödboken noteras att, sonen Carl Johan f. 1819 23/8 " dog i vattnet vid Djulfors," den 25/6 1825. Djulfors Kvarn ligger invid Ericsberg, där fanns förr också ett sågverk.

Hösten 1925 inträffade en händelse som kom känslorna att svalla i den del av socknen där de båda soldattorpen, nr 25 och 27 ligger. På 25 bodde ju Wik och på 27 slodaten Eric Ört, övriga ställen som berördes var Berget, Skräppetorp och Harstorp samt det längre västerut belägna soldattorpet nr 28, där soldaten Eric Lind bodde, därtill några backstugor i området där inhysesfolket bodde.

Vad var det som hände? Jo, när de på skogen kringströvande svinkreaturen denna höst togs hem inför julslakten befanns att en galt tillhörande en fd oxdräng vid Ericsberg, boende inhyses vid Harstorp, saknades. Då grisen, trots ivrigt sökande av folket i trakten, ej återfanns, ansågs det sannolikt att den blivit bortstulen. Beskyllningar för stöld, antydningar och illvilligt tal hade till följd att osämja och fiendskap uppstod bland de boende i trakten. Då förhållandena till slut blev rent olidliga beslöt Eric Ört att gå till handling. Men trots Örts initiativ kunde mysteriet med den försvunna galten ej lösas. Ingen blev rentvådd, alla var lika misstänkta som förut, och missämjan och förtälet fortsatte. I stugorna rustades för den stundande julen, men den riktiga julstämningen uteblev. (Se redogörelsen för mysteriet med det försvunna svinkreaturet.)

Den 13/3 1826 hängde sig soldaten Jan Wik. I dödboken noteras följande ang. Wik: "Hängde sig i Valla äng vid en björkstubbe. Dömdes vid Oppunda Häradsrätt, att nedgrävas i skogen."

Att händelserna med sonens bortgång genom drunkning, och den försvunna grisen samt följderna därav skulle vara orsaker till att Wik tog sitt liv går inte att bevisa. Men ett är säkert, att självmordet utlöste spekulationer om att han skulle vara skyldig till grisens försvinnande.

Tiden efter mannens död måste för hustrun varit oerhört påfrestande. Men till slut fick hon dock uppleva, att den skyldige kunde utpekas, och Wik samt övriga

i affären inblandade blev fria från misstankar. Men då hade Wik varit död i nio månader.

Hösten 1826 flyttade den 35 åriga änkan Anna Maria Larsdotter med sonen Adolf Fredrik och dottern Anna Lotta till Brogetorp där hon är skriven som fattig. Hon erhåller hjälp från socknen i form av mjöl, men ibland i reda pengar.

När Wiks änka flyttade till Brogetorp var hon havande, och födde en dotter, Stina Cajsa den 20/9 1826. Denna dotter avled i en ålder av 14 månader.

På soldat torpet nr 14 Stenta rote (kallat Stensberg) bodde i början av 1830-talet Korpralen Gustaf Sturm. Hans hustru, Kerstin Jacobsdotter avled den 5/3 1831, och på hösten samma år flyttar Wiks änka till nr 14. Sturm och änkan kände varandra sedan flera år tillbaka. De hade allt sedan ¹⁸¹³ bott grannar, Sturm på nr 27 och änkan som soldathustru nr 25. Men år 1819 hade Sturm bytt torp med soldaten Eric Ört och flyttat till nr 14. Nu flyttade de ihop, men gifte sig inte förän den 7/10 1834, vilket hade till följd, att det barn som Anna Maria framfödde, den 13/4 1832, em flicka, Johanna, noteras som oägta i dopboken. Hon fick ytterligare ett barn med Sturm, Clara Sophia, född 5/4 1837. Korpralen hade fyra barn i sitt första gifte var 3 voro mindreåriga, så Anna-Maria hade minst 5 barn att taga hand om när hon kom till nr 14.

År 1839 15/6 erhöll Sturm avsked med underhåll. Familjen flyttade till den gamla soldatstugan som fanns och fortfarande finns kvar vid nr 14.

År 1855 utser friherre Carl Jedvard Bonde på Ericberg, den fd korpralen till Kyrkvaktare, vilket gillas av sockenstämman. Hans lön fastställes till 4 rdr banco samt 1 kollekt årligen vid september månads nattvardsgång.

Sturm avlider 1859 i en ålder av 71 år. Anna Maria bor kvar i soldatstugan vid nr 14 till 1879, då hon flyttar till Vrå, där hon bor till sin död, 1889 16/11. Hon blev 96 år gammal.

Katrineholm i sept 1987.

T. Hull

Källor: Kyrkböcker från St Malm.

Södermanlads regementes mönsterrullor 1820-23-26.

E.Wahlberg, Strängnäs, Datablad.

Oppunda härads tingsprotokoll av den 30/3 1826.